

schoorlsebosmoetblijven.nl

Wij hebben de dennen nodig

nummer 2

vol nieuwe inzichten
en nieuwe informatie

**Stichting ter behoud van
het Schoorlse- en Noord-
Kennemerduingebied**

1 september 2017

Ing. M.J. Stoop

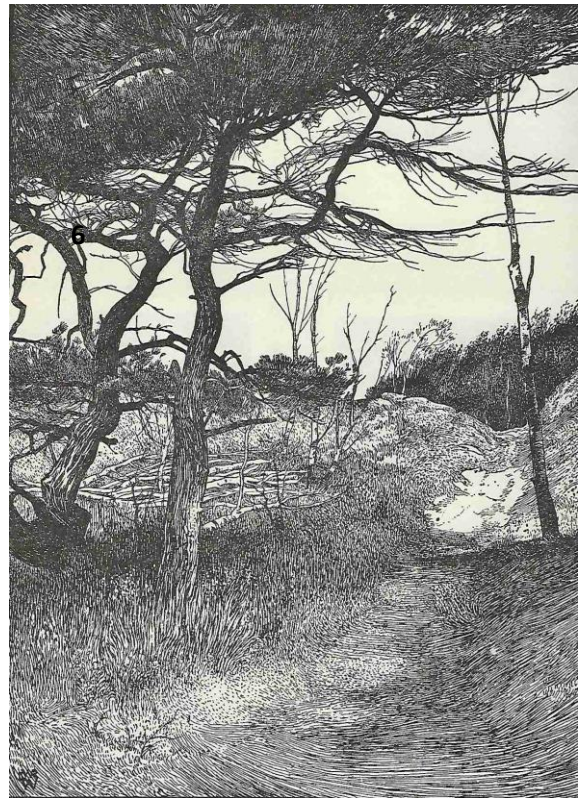
Ir. A.J.J. Engelbregt

Inhoud van dit nummer

	pag
Natuurlijkhebbers zijn verontrust	3
De Schoorlse Duinen omvormen. Waarom?	4
Veranderingen sedert 2007 van de Schoorlse Duinen	5
Bomen kappen voor het klimaat?	7
Wat wil de Provincie met de Schoorlse Duinen?	7
Witte duinen, Grijs duinen, De binnenduinderand	7
Geschiedenis van het duinlandschap	8
We krijgen steeds dezelfde argumenten te horen ...	10
Bomen kappen voor meer stikstof-emissie?	14
Politiek en burgers, een lastige combinatie?	17
Onze visie op de Schoorlse Duinen	17
Wie zijn wij?	20
Kom er bij en doe mee	20
Steun ons financieel	20

Zo zag Jac.P. Thijsse de Schoorlse Duinen in 1910.

Uitgave september 2017

De tekst in deze uitgave mag worden geciteerd en/of gekopieerd, mits met vermelding van de bron.

De Stichting ter behoud van het Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied is opgericht op 20 januari 2017.

De Stichting is voortgekomen uit de actiegroep het Schoorlse Bos moet Blijven.

De stichting heeft als doel: te zorgen, toezien en stimuleren van het behoud en het verbeteren van de natuur-, landschappelijke- en cultuurhistorische waarden, de flora en de fauna, de kwaliteit van het milieu waaronder de lucht, de bodem en het water, en de gezondheid van mensen en een goede ruimtelijke ordening, alles in de ruimste zin des woords, in het gehele duingebied van Noord-Kennemerland wordt nageleefd. In geval van vernietiging, beschadiging of falend onderhoud streeft de stichting naar herstel van de conditie. Als referentiepunt hanteert de stichting de situatie zoals deze in het jaar tweeduizend was.

Dit nummer van “Wij hebben de dennen nodig” is samengesteld door Marie-José Stoop en Jan Engelbregt. Zonder de hulp en goede ideeën van de bestuursleden en vrijwilligers van onze stichting was dit informatieblad niet tot stand gekomen.

Foto voorblad: [Bos en heide nabij de 'nieuwe weg'](#).

Natuurlijke verontrusting.

Er is onrust ontstaan door de plannen van zowel Staatsbosbeheer als PWN om het bos- en heidegebied binnen de Noord-Kennemerduinen grootschalig om te vormen tot open duinen en schrale duingraslanden. Het gaat om een groot gebied, dat ligt tussen Petten en het Noordzeekanaal.

De plannen zijn dusdanig grootschalig en ingrijpend dat de bewoners en liefhebbers van het bos- en heidegebied zich overrompeld voelen en graag de gelegenheid zouden krijgen om actief mee te denken met de terreinbeheerders. Tot op heden hebben ruim 15.000 omwonenden en natuurliefhebbers hun handtekening gezet onder een petitie om plannen voor grootschalige boskap in de Schoorlse Duinen te stoppen.

De plannen roepen erg veel vragen op. Het bos- en heidegebied wordt zeer gewaardeerd en het verleden van grootschalige zandverstuivingen ligt bij de dorpingen nog vers in het geheugen. De begin dit jaar opgerichte Stichting ter behoud van het

Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied heeft van diverse zijden advies ingewonnen en heeft zich verdiept in de plannen van SBB en PWN. De Stichting stuit op veel verontrustende aspecten. Het lijkt er op dat de plannen van SBB en PWN sterk door economische belangen zijn ingegeven. Het plan is geïnitieerd vanuit het Ministerie van Economische Zaken. De belangen en ontwikkelingskansen van de natuur lijken hier niet op de eerste plaats te staan.

De oude bossen worden door de omwonenden en recreanten zeer gewaardeerd omdat zij het verstuvende zand hebben vastgelegd. In de bossen, mede door de samenhang met de aanliggende heidegronden en de aanwezige kleinschalige zandverstuivingen hebben zich levensgemeenschappen ontwikkeld die ook vanuit wetenschappelijk oogpunt zeer waardevol zijn.

SBB heeft helaas aangegeven dat zij de naaldbossen niet langer als streekeigen ziet en zij vindt dat deze bomen niet langer thuishoren in het duingebied. Hiermee motiveert zij grootschalige kap die

zal leiden tot een volledige transformatie van dit veel geprezen bosgebied. Als lezer kent u het gebied ongetwijfeld, maar toch willen wij hieronder in het kort de kenmerken en de huidige problematiek schetsen.

Staatsbosbeheer heeft afgelopen jaar een plan in werking gezet om het Schoorlse bosgebied grootschalig om te vormen. Ze willen het afwisselende en landschappelijk hooggewaardeerd bos- en heide gebied veranderen in witte en grijze duinen. Dit alles in het kader van de aanwijzing als Natura 2000-gebied. SBB spreekt over *het herstellen van de dynamiek door het creëren van een fijnmazig landschap van zandverstuivingen, duingraslanden met een korte vegetatie en natte duinvalleien*.

Dat betekent dat het beroemde en veel geprezen bos- en heidegebied van Schoorl een complete transformatie zal ondergaan, waarbij de naaldbomen in het uitgestrekte duingebied plaats zullen moeten maken voor stuifzanden, duingrasland en wat schaarse opslag van door de wind geschoren eikjes en kruipwilgjes.

Mooi toch, die dennen van de Baaknol?

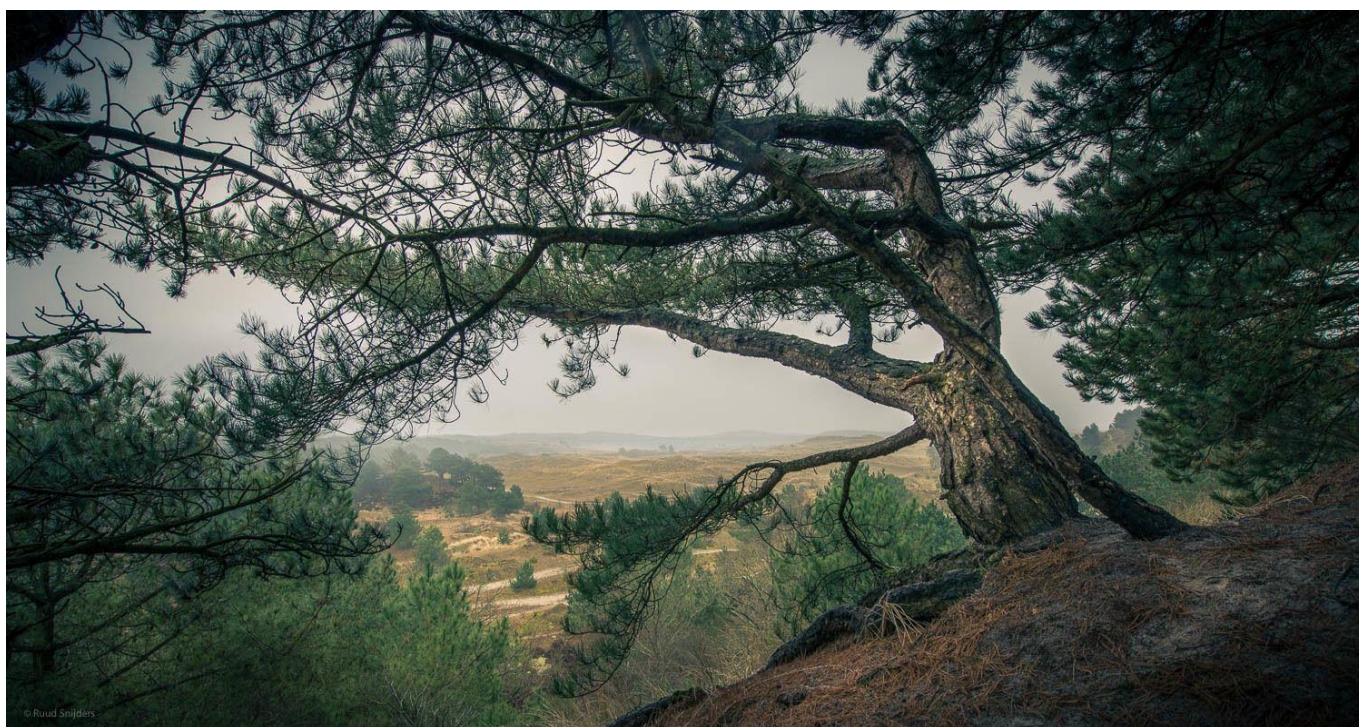

De Schoorlse Duinen omvormen. Waarom?

De Schoorlse Duinen en het Noordhollands Duinreservaat zijn bekende natuurgebieden. Uit de wijde omgeving komen bezoekers in groten getale naar deze duinen. Sommigen willen er op mooie dagen alleen doorheen fietsen op weg naar het strand, maar verreweg de meeste bezoekers komen speciaal voor de duinen zelf. Het zijn dan ook zeer gevarieerde duinen met een grote biodiversiteit. In 2003 zijn de Schoorlse Duinen door het Rijk in Europa aangemeld als Habitatrichtlijngebied. Volgens het Natura 2000 Aanwijzingsbesluit uit 2007 zijn kernopgaven en instandhoudingsdoelen vastgelegd voor verschillende habitattypen. Voor het gehele gebied zijn de doelen: meer dynamiek, vergroten van de biodiversiteit en tegengaan van verdroging. Aan deze kernopgaven zijn in het aanwijzingsbesluit geen getallen gekoppeld. Het aanwijzingsbesluit bepaalt dus niet de omvang in oppervlakte van de uitbreiding van de aangewezen habitattypen. Zo op het oog is er dus niks mis mee, het lijkt erop dat er alle ruimte blijft voor de huidige natuur. Helaas is dat niet zo opgevat in de

beheerplannen die op basis van het Aanwijzingsbesluit zijn ontwikkeld. Dat zijn ware veranderingsplannen geworden, waarbij levende natuur wordt omgevormd tot dode natuur. Wat wij niet begrijpen, is dat deze gedetailleerde destructieve plannen mochten worden opgesteld op grond van de vage doelen van 2007. Dat zijn immers doelen zonder kwantitatieve onderbouwing. Wij zetten er onze stelling tegenover: “Wij hebben de dennen nodig”.

Na het jaar 2007, dus na het Natura 2000 Aanwijzingsbesluit met de genoemde doelen, hebben zich echter grote veranderingen voorgedaan. Zowel binnen het duingebied, als in de omgeving en in de maatschappij is tussen 2007 en nu veel veranderd. We zullen enkele veranderingen noemen waarmee volgens ons de Natura 2000 doelen al ruimschoots gerealiseerd zijn. Die hoeven dus niet nog een keer uitgevoerd te worden als gevolg van een ‘Beheerplan’.

Doorkijkje vanaf het Baaknolbos.

De (belangrijkste) veranderingen sedert 2007 in en om de Schoorlse Duinen

(in chronologische volgorde)

- a. De grote duinbranden in 2009, 2010 en 2011, waarbij bossen en heidevelden zijn verbrand.
 - b. De vervolgacties daarop van SBB, waarbij de restanten van de verbrande bossen zijn afgevoerd, de stobben zijn verwijderd en de humuslaag is afgegraven. Daardoor zijn de gevolgen van de brand onomkeerbaar geworden en zijn deze grote gebieden veranderd in grijze duinen waar de wind vrij spel heeft gekregen (vraag dat maar eens aan de fietsers op de Schoorlse Zeeweg).
 - c. De autonome acties van SBB om buiten de verbrande bossen ook andere bossen te kappen, en de grond compleet af te graven, waardoor kale duinen zijn ontstaan in het midden-duingebied (dus niet in de zeereep). Dit is gebeurd tussen de Pirolavlake en het fietspad naar Bergen aan Zee en ook aan de westkant van het Baaknolbos. Deze omvorming van bossen tot zandduinen vond plaats zonder enige inspraak van of samenspraak met de omwonenden.
 - d. Hoewel er nog altijd bordjes staan met de tekst “niet betreden, kwetsbaar gebied” wordt de
 - e. laatste jaren toegestaan dat vanaf de grote fietsenstalling bij Schoorl aan Zee rechtstreeks dwars over de zeereep naar het strand wordt gelopen, waardoor een ‘tweede kerf’ is ontstaan. Ook op andere plaatsen is de zeereep ernstig beschadigd doordat belopen nu wordt toegestaan. Terwijl de verbodsbordjes er nog steeds staan
 - f. De gevolgen van de onder c. en d. genoemde ingrepen in het landschap liegen er niet om: het zand is gaan stuiven, de duinen zijn gaan wandelen waardoor de aangrenzende begroeiing verstikt wordt en de fietspaden bijna dagelijks moeten worden vrij gemaakt van bergen zand.
 - g. Fietsers worden gewaarschuwd met bordjes “Pas op, wandelend duin”.
 - g. In 2014 is gestart met verbetering van de Hondsbossche zeewering. Daarbij is een nieuw strand gemaakt en een lange strook van nieuwe witte en grijze duinen.
 - h. In 2015 heeft Nederland zich met het akkoord van Parijs verplicht om de CO₂ uitstoot te verlagen en de hoeveelheid bomen uit te breiden. Hoe bestaat het dat na dit akkoord bossen worden gekapt?
 - i. In de winterperiode van 2016 op 2017 heeft SBB een grootschalig omvormingsplan uitgevoerd, waarbij opnieuw is gekapt, waarbij heidevelden zijn geplagd en vervolgens is zo diep uitgegraven, dat de humus en ook de zaadbanken zijn afgevoerd. De veranderingen zijn bewust onomkeerbaar uitgevoerd. Bij deze omvorming zijn natte valleien, grijs duin en stuifkuilen gemaakt. Dit werk is met instemming van de Provincie zonder vergunning uitgevoerd onder de titel “Herstel na de branden”. Er was van enig herstel geen sprake, het ging om een grootschalige verandering van het karakter van het natuurgebied. Inspraak of bezwaar maken was niet mogelijk. Het plan is uitgevoerd zonder samenspraak met omwonenden.
- Landelijk waren er ook belangrijke ontwikkelingen:**
- j. Tijdens de klimaatop in Parijs is Nederland op 12 december 2015 samen met 194 andere landen akkoord gegaan met een nieuw klimaatverdrag dat de uitstoot van broeikasgassen moet terugdringen. Onze overheid schrijft daarover: “... steden kunnen bijvoorbeeld meer bomen en groen planten tegen hittestress”.ⁱ
 - k. In 2017 blijkt Nederland nog steeds niet te voldoen aan de internationale afspraken met betrekking tot CO₂ reductie.

In het middenduin gebied is veel wit zand vrij gekomen door het kappen van de west kant van het Baaknolbos.

Als je de klimaatdoelstellingen onderschrijft, dan kun je toch niet met droge ogen bossen kappen?

Bomen kappen voor het klimaat?

De doelstellingen van Natura 2000 uit 2003/2007 zijn inmiddels ruimschoots behaald. Met het Beheerplan in de hand wil SBB nog veel meer gaan kappen, afplaggen en afgraven. Dat werkt de klimaatdoelstellingen tegen en draagt niet bij aan de oorspronkelijke doelstellingen van Natura 2000. Het beheerplan blijkt vooral gemaakt te zijn om meer

stikstof in het gebied aan te kunnenⁱⁱ. Helaas zijn de beoogde grijze duinen daar niet geschikt voor en de klimaatdoelstellingen waar Nederland zich toe heeft verplicht worden op deze manier niet gehaald. Het Beheerplan blijkt een omvormingsplan dat maar niet meer moet worden uitgevoerd.

Laat SBB kappen met kappen en met afgraven.

Kijkje op de Frederiksblink. Vergrast duin, resultaat van het 'herstel na de branden' (hier was bos).

De Provincie is sinds 1 januari 2017 verantwoordelijk voor de natuur.

Wat wil de Provincie met de Schoorlse Duinen?

De Provincie houdt hardnekkig vol dat grote ingrepen in het duinlandschap nodig zijn. In drie fasen zal onder meer het volgende worden uitgevoerd:

- *Vergroten van de dynamiek van wind en zand.*
- *Tegengaan van effecten van de te hoge stikstofdepositie.*
- *Plaatselijk verhogen van de grondwaterspiegel.*
- *Omvorming van naaldbos in gemengd bos (oostelijke helft van het gebied). De verhouding 80% naaldbos-20% loofbos zal geleidelijk worden omgevormd tot maximaal 20% naaldbos-80% loofbos.*
- *In het middenduin zal in de eerste fase het Leeuwenkuilbos en het Dr. Van Steijnbos worden gekapt. Deze bossen liggen (volgens de Provincie) op een niet-natuurlijke plek in het duin en hebben een heel ongunstige uitstraling op het middenduin.*
- *Het in de eerste fase kappen van naaldbos op de Frederiksblink is nodig om de vochtige kraaiheide in de vallei in kwaliteit en oppervlakte toe te laten nemen en om de oppervlakte van grijsduin te laten toenemen.*
- *De naaldbossen rondom de Hargerplas, vroeger een nat gebied (volgens de Provincie) en het Baaknobos worden*

in de volgende fase gekapt om dezelfde reden als de Frederiksblink.

- *Stimuleren verstuing van witte duinen in de zeereep door de aanleg van stuifkuilen. Dat is nodig om de aanvoer van zand en zout (winddynamiek) te vergroten en daarmee betere voorwaarden te scheppen voor kwalitatief goed grijs duin en de karakteristieke duinheiden in het kalkarme duin van Schoorl in het gebied grenzend aan de zeereep.*
- *Door chopperen en plaggen in verruigd grijs duin en duinheide worden de effecten tegengegaan van te veel stikstof depositie, te weinig begrazing door konijnen en te weinig winddynamiek. Er ontstaat (althans volgens de Provincie) aldus een goede uitgangssituatie voor herstel van kwaliteit.*

Met deze redeneringen van de Provincie zijn wij het helemaal niet eens. Voor we onze argumenten op een rij zetten, willen we uitleggen wat witte en grijze duinen eigenlijk zijn, hoe het duingebied is ontstaan, welke rol stikstof speelt in de plannen en wat de effecten zullen zijn van de omvormingsplannen.

Witte duinen

Stuivende helmduinen, ook witte duinen genoemd, zijn volgens verschillende natuurorganisaties het belangrijkste natuurtype van de kustduinen. Volgens hen zijn witte duinen de continue verjongers van de duinen erachter. Daarbij wordt oudere duinbegroeiing verstikt door grote hoeveelheden zand. Ze sterven af en maken plaats voor droge pioniersbegroeiing. Uitstuiving tot het grondwater kan af en toe zorgen voor de vorming van nieuwe natte duinvaleien. Qua biodiversiteit zijn witte duinen heel arme landschappen. Witte duinen zijn vooral te vinden in de zeereep en daar hebben ze een functie als kustbescherming. Vanwege die functie zijn witte duinen soms kunstmatig gestabiliseerd en op sommige plaatsen versterkt door stuifdijken. Daardoor is de oppervlakte aan natuurlijke witte duinen in ons land momenteel betrekkelijk gering. Witte duinen komen overigens wijd verspreid voor langs de Atlantische en Mediterrane kusten van Europa.

Plaatselijk zijn er langs de Hollandse kust wel goed ontwikkelde witte duinen aanwezig, bijvoorbeeld in de Gemeente Bergen.

De grote vraag: waarom moet daar dan meer van komen in de Schoorlse Duinen?

Fietspad naar Bergen aan Zee. Moet het overal zo worden?

Grijze duinen

Gezien vanaf de zeezijde begint de opeenvolging van begroeiingsstadia met embryonale duinen, dit gaat over in grijze duinen en het eindigt met duinbos aan de binnenrand. Grijze duinen zijn de ruggengraat van het Nederlands duin. De oudere begroeiing verstikt door bedekking met grote hoeveelheden stuifzand vanuit het witte duin en vanuit stuifkuilen, sterft af en maakt plaats voor pioniersbegroeiing. In grijs duin wisselt duingrasland af met plekken kaal zand en lage of vrij hoog opgaand duinstruweel.

Duingrasland is begroeid met laagblijvende grassen, kruiden, mossen en/of korstmossen. In de oorspronkelijke staat, voordat er zoveel stikstof neer kwam uit de lucht, bestonden grijze duinen uit een gevarieerd mozaïek van leefgemeenschappen met veel overgangen.

Nederlands duingrasland en duinstruweel zijn van Europese betekenis. Vooral door de uitgestrektheid en de grote variatie. Sommige van de plantengemeenschappen van het Nederlandse duingrasland zijn zeer bijzonder en komen nergens anders voor in Nederland, soms zelfs ook niet in de omliggende landen.

Grijze duinen zijn zeldzaam op Europees niveau, omdat veel Europese kusten rotsig zijn en een heel ander karakter hebben. Toch komt in andere Europese landen ook veel grijs duin voor: België, Frankrijk, Denemarken. Binnen Nederland is dit geen erg zeldzaam natuurtype, grijze duinen komen over onze hele kustlijn voor, van Zeeland tot de Waddeneilanden. Ze zijn zeer rijk vertegenwoordigd tussen Callantsoog en Den Helder en op de Waddeneilanden en zijn daar kalkarm, net als in

De heide op het Frederiksveld veld is al verwijderd. Succesverhaal?

Schoorl. In een rapport van Natura 2000 over de Nederlandse duinen staat de volgende status vermeld: *In internationaal opzicht zijn de Nederlandse duinen van groot tot zeer groot belang. Dit onder meer door de aanwezigheid van grijze duinen (H2130) en vochtige duinvalleien (H2190). Het eerste type komt over grote oppervlaktes in goed ontwikkelde vormen voor, het laatste type is in de Nederlandse duinen zeer gevarieerd en over grote oppervlakte aanwezig.*

Het vanuit Europa gezien niet eens zo heel erg schaarse grijze duin, bleek dus in 2007 al over grote oppervlaktes aanwezig te zijn in Nederland. De grote vraag: waarom moet daar dan meer van komen in de Schoorlse Duinen en welke natuur moet daar voor worden opgeofferd?

De binnenduinenrand

De binnenduinen, de duinen aan de landzijde, zijn de minst dynamische delen van het duingebied. Het zand is er nagenoeg vastgelegd door de begroeiing. Dit deel van de duinen is op veel plekken met bos begroeid. (Bron o.a. OB+N ⁱⁱⁱ)

Dennen horen hier WEL.

De geschiedenis van het duinlandschap

De duinvorming langs de Nederlandse kust is ongeveer 6000 jaar geleden begonnen. Door het afsmelten van de ijskappen veranderde het landschap drastisch, kreeg de Noordzee vorm en ontstond een kustgebied met een afwisseling van duin- en veenvorming. Het landschap leek totaal niet op het huidige landschap. In de begintijd waren de duinen nog laag, maximaal 10 meter. Langs de binnenduinen ontstonden bossen met eiken en beuken. Omstreeks de 12de eeuw werden deze bossen op grote schaal gekapt om plaats te maken

voor bewoningskernen langs de binnenduinrand. De meer binnenlands gelegen gebieden waren nat en bestonden uit veengebieden, beken en meren. Tussen 1100 en 1650 waren er in het Schoorlse duingebied enorme zandverplaatsingen en werd het huidige duinmassief gevormd, met de hoogste en breedste duinen van Nederland.

Het zand in het Schoorlse duingebied heeft een unieke samenstelling. Alom bekend is de kalkgrens die door het gebied loopt bij Bergen. Ten zuiden van Bergen is het duinzand kalkrijk en ijzerhoudend waardoor dit zand meer bruingeel gekleurd is. Ten noorden van Bergen is het zand witgrijs, kalkarm, arm aan ijzer en rijk aan kwarts. Dit heeft te maken met de afkomst van het zand. Het kalkrijke zand ten zuiden van Bergen is in een grijs verleden aangevoerd door rivieren. Het kalkarme zand in het Schoorlse duingebied is in het verleden aangevoerd vanuit zee en in de loop van de tijd uitgelooft tot kalkarm zand. Door de unieke samenstelling werd dit in het verleden gewonnen ten behoeve van de glasindustrie.

Op alle bosbouwscholen in Nederland leren studenten over de typische kenmerken van het Schoorlse zand. Door de kenmerkende afgeronde korrel verstuift het zeer snel en deze typische vorm verklaart de grote problemen die de Schoorlse bevolking in het verleden had met het stuvende zand.

Door de geheel andere bodemsamenstelling was de plantengroei in het Schoorlse duingebied niet te vergelijken met de plantengroei in de meer zuidelijk gelegen kalkrijke duinen. De kalkrijke duingebieden hadden van oudsher een weelderige groei met duindoorn- en meidoornstruweel en met kenmerkende planten als parnassia en diverse orchideeënsoorten in de natte duinvalleien. Op de droge, kalkarme en zure gronden van Schoorl was de vegetatie van oudsher een stuk minder uitbundig. De diversiteit was hier gering en de plantengroei was karig met taaie soorten als struikheide en helmgras. Boomgroei was er nauwelijks, eiken kwamen niet verder dan dwerggroei.

Het is verbazingwekkend dat Staatsbosbeheer zich richt op zogenaamd herstel van de natuurwaarden in de Schoorlse duinen en terug wil naar de situatie zoals die 100 jaar geleden was. Zowel de leefbaarheid als de natuurwaarden hadden juist rond 1900 een dieptepunt bereikt. Het duingebied van die tijd wordt omschreven als een 'Sahara' en bestond uit een grote massa stuvend zand waartegen de bewoners dag en nacht ten strijde trokken. Door de voortdurende zandverstuivingen was de leefbaarheid in de dorpen gering en was het duingebied bepaald geen aangenaam wandelgebied. Al in de 17e eeuw werden pogingen gedaan om eiken aan te planten in het duingebied, maar deze aanplant verloor al snel de strijd tegen het bijzonder fijne zand en de striemende wind.

Belangrijk om te benoemen is dat de naaldbossen in het Schoorlse duingebied nadrukkelijk niet zijn aangelegd als productiebos. De bossen zijn vanaf 1860 aangelegd als windblokker om de sterke verstuiving in het duingebied tegen te gaan door het vastleggen van het zand. Doel was de leefbaarheid in de aanliggende dorpen te vergroten. Heel geleidelijk werd het 'zandmonster' getemd, maar in de tweede wereldoorlog werd zoveel gekapt, dat tot in de zeventiger jaren het zand weer de dorpen in werd geblazen.

Waar de bewoners vroeger werden geteisterd door stuvende massa's zand, kon het gebied zich dankzij de naaldbomen ontwikkelen tot een fijne woonomgeving en een zeer geliefd vakantieoord. Een gebied waar bewoners en bezoekers genieten van de beschutting van de bossen en de grote landschappelijke variatie met veel mogelijkheden om te wandelen, te fietsen en paard te rijden.

Aanwijzing tot Staatsnatuurmonument (1995) en tot Natura 2000-gebied (2007)

Het Ministerie van Economische zaken geeft bij de vaststelling van de Natura 2000-gebieden de volgende omschrijving van het gebied Schoorlse Duinen:

Het gebied Schoorlse Duinen beslaat een strook kalkarme (en plaatselijk kalkrijkere) duinen die ligt tussen Bergen en de Hondsbossche Zeewering. Hier

bevinden zich de hoogste duinen van ons land, tot maximaal 58 m boven zeeniveau. Het is een gevarieerd en uitgestrekt duinlandschap dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. In het westen liggen lagere zeereepduinen, gevolgd door een sterk geaccidenteerd landschap met uitgestrekte valleicomplexen, die over een grote oppervlakte zijn begroeid met dophei- en kraaiheivegetatie. De binnenduinrand is vrijwel geheel bebost. Een deel van deze bossen zijn oude loofbossen, een ander deel bestaat uit naaldbossen, die gezien de ouderdom en het lokaal voorkomen van zeldzame planten grote natuurwaarde hebben. In het zuidelijk deel lopen de boscomplexen door tot aan het buitenduin.

Doorkijkje vanaf de Baaknol.

De boswachterij Schoorl is al decennia geroemd om zijn grote natuurwaarden. Langzaam vindt verschuiving plaats in de begroeiing door de oudheid van de bossen. Niet voor niets werd het gebied in 1995 aangewezen als Staatsnatuurmonument. De flora en fauna in het afwisselende bos- en heidegebied is uniek en van grote betekenis. De bossen vormen belangrijke groeiplaatsen voor bijzondere paddenstoelen, mossen en korstmossen. In de oude bossen, die zijn aangeplant voor en rond 1900, komt de dennenorchis in zeer grote aantallen voor. De Schoorlse bossen vormen de grootste groeiplaats van deze zeldzame soort in Nederland. Waarschijnlijk gaat het hier om de grootste groeiplaats van Europa.

De fauna van bos en heide is van grote waarde met een bijzondere populatie aan roofvogels, uilen en spechten. Door de grote oppervlakten aan steeds ouder wordend bos is een verschuiving

waarneembaar naar soorten bosvogels als kleine specht en appelvink. Bepaalde roofvogels en vleermuizen profiteren van de ouder wordende bossen. Ook de boomleeuwerik neemt in aantal toe. Deze profiteert van de opslag van bomen vanuit de bosrand in halfopen heidegebieden.

De zeldzame nachtzwaluw heeft zich al lang geleden gevestigd in het bos- en duingebied tussen de Baaknol en de Hargerzeeweg en foerageert vanuit de bosrand in de aanliggende heidegebieden. De zandhagedis is talrijk aanwezig van de binnenduinrand tot de zeereep. Deze soort profiteert hier van de afwisseling in lage begroeiing en kleine open zandige delen waar hij zich kan opwarmen en eieren kan leggen. De zandhagedis houdt niet van grote open vlaktes, daar vindt hij te weinig beschutting en voedsel en wordt hij teveel blootgesteld aan de wind.

Uniek en kenmerkend voor de kalkarme zandgronden van Schoorl zijn de velden met struikheide, dopheide en kraaiheide, die bijdragen aan de grote rijkdom aan insecten en vogels in het gebied. De bloeiende heide trekt elk jaar veel bezoekers. Deze van oudsher aanwezige heidevegetaties zijn gelukkig gespaard toen in het verleden de open zandgronden beplant werden. De vele overgangen tussen bos en heide dragen bij aan een gevarieerd landschap met veel doorkijkjes en structuurrijke gradiënten. In tegenstelling tot het binnenland, waar de heidevelden deel uitmaken van door de mens ontstane cultuurlandschappen, is de heide in de Schoorlse duinen een levensgemeenschap die hier van nature thuishoort. Uit pollenanalyses blijkt dat in de duinen van Hargen tot Schoorl al voor het jaar 1000 een schrale duinheide-vegetatie voorkwam met geharde soorten die bestand waren tegen de zeer voedselarme omstandigheden, zoals struikheide en helmgras. Loofbossen van eiken en beuken lijken niet aanwezig te zijn geweest in dit duingebied. Hiervoor waren de omstandigheden blijkbaar ongeschikt. Relicten (ondergrondse stobben) en pollen van eiken-beukenbossen zijn wel teruggevonden in de meer zuidelijk gelegen kalkrijke duinen, bijvoorbeeld ter hoogte van Haarlem.

Humus houdt water vast, daardoor zakt het niet gelijk door het zand.

De grondwaterspiegel wordt daardoor stabiel.

We krijgen steeds dezelfde argumenten te horen

De doelen van Natura 2000 zijn betrekkelijk simpel: handhaven en waar mogelijk verbeteren van de natuur. Voor de Schoorlse Duinen is dit door de overheid en Staatsbosbeheer vertaald in drie doelen: meer dynamiek, tegengaan van verdroging en vergroten van de biodiversiteit. Maar er zijn meer doelen die als argumenten worden gehanteerd. We zullen de tien meest genoemde de revue laten passeren, met in *rood cursief* de mening van Staatsbosbeheer en de Provincie.

1. Meer dynamiek

Hoe wil SBB dat bereiken?

De wind moet vrij spel krijgen.

De eerste 1,5 kilometer vanaf zee moeten alle bomen weg. Er moeten meer witte en grijze duinen komen.

Witte duinen die stuiven en wandelen. Zand moet de grijze duinen regelmatig "overpoederen".

Wij hebben een aantal argumenten waarom we dat juist niet nodig vinden en juist niet willen.

Er zijn al veel witte en grijze duinen. Er zijn paraboolduinen, stuifkuilen, zandvlakten en wandelende blanke duinen. Er is al veel stuifzand. Witte en grijze duinen vind je overal langs de Nederlandse kust (en de Belgische-, Noord Franse- en Deense kust). Er zijn nieuwe duinen gemaakt tussen Camperduin en Petten. Mensen ervaren bos als prettiger dan zandvlaktes. In zand leven maar weinig dieren. Waarom zou daar dan meer van moeten komen? Bijzondere flora en fauna wordt ondergestoven en verdwijnt. Zandverstuivingen beginnen een kettingreactie: een zichzelf zelfversterkend proces. Fiets- en wandelpaden worden gevaarlijk of onbegaanbaar (o.a. route naar het strand en verbinding Schoorl-Groet).

Nederland heeft juist een tekort aan bos.

Grijze duinen zijn erg kwetsbaar, kunnen niet goed tegen belopen.

Wie voorkomt dat teveel zand uit de witte duinen over waait? Grote kans op overlast voor omwonenden.

2. Tegengaan van verdroging

Kan dat dan?

De dennen gebruiken veel water, daarom kappen we ze.

De heide plaggen we af.

De humusrijke laag graven we weg, zodat ook al het zaad wordt afgevoerd en de begroeiing niet meer terug kan komen. We graven sommige plekken af tot op het grondwater, daardoor ontstaan natte duinvalleien.

Helpt niet. Wij zien dat anders!

De dennen kunnen niet de oorzaak zijn van verdroging, ze zijn juist heel zuinig met water.

Of er in de duinen meer verdroging is dan elders, is twijfelachtig: de waterstand in de duinen varieert tot wel 2 meter van dag tot dag en van plek tot plek (bron: rapport tH&B).

Er zijn regelmatig klachten van omwonenden over wateroverlast. De Gemeente legt daarom drainage riolen aan. De lager gelegen polder pompt veel water weg.

Humus reguleert de waterstand, houdt water vast en gaat verdamping tegen.

De beschermende functie van de dennen voor de overige flora verdwijnt.

De variatie in het gebied neemt af. Bijzondere paddenstoelen (o.a. ridderzwam), bijzondere vogels (o.a. kruisbek, nachtzwaluw), insecten, korstmossen en varens zijn afhankelijk van de dennen.

De diversiteit is juist groot door de variatie in het terrein, door de overgangen van bos naar hei, van bos naar zand en van zand naar hei. De dennengeur verdwijnt uit de Schoorlse Duinen.

3. Grotere biodiversiteit

Door af te graven ontstaat de mogelijkheid dat andere soorten hier hun habitat vinden.

Nog meer biodiversiteit?

Wat wordt er nu dan gemist?

Er zijn heidevelden (droge en natte), er zijn vennen, er is gemengd duinbos, er is loofbos en er is naaldbos. Er zijn zandvlakten, verstuivingen, paraboolduinen. Er zijn veel zeldzame planten en dieren.

Waar vind je zo'n combinatie in Nederland?

De bestaande grote biodiversiteit is juist HET kenmerk van het Schoorlse Duingebied (zowel vanuit

wetenschappelijk als uit recreatief oogpunt). Juist daarom werd het aangewezen tot Staats Natuurmonument en tot Natura 2000 gebied.

Figuur 1 Zandhagedis op het mos (onder de dennen).

De bestaande biodiversiteit gaat juist verloren door kappen en afgraven, levende natuur wordt dan veranderd in dode natuur. Uniek landschap verdwijnt. Veel diersoorten (amfibieën, vogels, insecten) verliezen hun habitat. Dieren die leven in de humuslaag gaan dood bij het afgraven.

Zware machines verstoren de rust en de grondstructuur in het gebied.

De wetenschappelijke en recreatieve waarden nemen af. De zware machines verstoren de ondergrond: tijdens en door de werkzaamheden zullen veel dieren verdwijnen.

4. De Corsicaanse dennen moeten weg

Waarom? Ze zijn toch mooi?

We vinden het exoten, die horen hier niet.

Kappen is een deel van de oplossing, maar er moet ook

worden afgegraven want in de humuslaag zit veel zaad.

Wat vinden wij daar van?

Een mix van verschillende dennen (waaronder Corsicaanse en Oostenrijkse) bleek rond 1850 de enige mogelijkheid om het “zandmonster” te temmen.

Hoe lang moet een boomsoort in Nederland zijn geworteld om niet langer exoot te worden genoemd? (uiteindelijk zijn immers al onze bomen van elders gekomen)

Nederland heeft tekort aan bos.

Als deze dennen verdwijnen gaat de ruggengraat van de duinbegroeiing verloren.

Andere bomen en planten zullen niet blijven leven zonder beschutting van de dennen.

De dennen geven beschutting aan veel dieren

5. Alle dennen moeten weg

In Nederlandse duinen horen geen dennen.

Wie bepaalt dat? En waarom?

Wij houden van de mix aan dennen, hun blijvende groen, hun dennenappels en hun geur. Zeldzame korstmossen, orchissen en varens groeien nou net onder die dennen.

Kijk eens naar de schoonheid van oude, in de wind gevormde dennen. Die kap je niet!

6. Bomen, heidevelden en humuslaag moeten weg vanwege de er in opgeslagen stikstof

Er is teveel stikstof in het natuurgebied, daardoor kunnen in de (wijde) omgeving geen vergunningen meer worden verleend voor nieuwe bedrijven of voor bedrijfs-uitbreidingen.

Wij zijn het daar niet mee eens en hebben daar argumenten voor.

Door het kappen van bomen, het afplaggen van heide en het afgraven van humus verdwijnt de stikstof niet, de stikstof wordt alleen verplaatst. Als deze biomassa vergaet of wordt verbrand, komt de er in vastgelegde stikstof in de lucht terecht als NO₂, tegelijk met de ook in de biomassa vastgelegde CO₂. Nederland heeft tekort aan bos en juist teveel NO₂ en CO₂ in de lucht.

7. Het gebied moet geschikt worden voor een grotere stikstof belasting

De kritische depositieruimte in het duingebied is te laag. Daarom moeten de dennen worden gekapt, de heide afgeplagd en de humus afgegraven.

Op die manier ontstaat ruimte voor vergunningen voor nieuwe bedrijven en voor bedrijfsuitbreidingen.

Klopt dat? Nee.

Volgens de prognoses zal de stikstof depositie in de Schoorlse Duinen zeker tot 2030 hoger blijven dan de toelaatbare grens (de KDW). De KDW van grijze duinen, dat is de hoeveelheid stikstof die grijze duinen kunnen verdragen, is veel lager dan die van (dennen-)bos. Dus door uitbreiding van grijze duinen door kappen en afgraven bereikt de overheid het tegenovergestelde van wat ze zou willen bereiken. Nederland heeft al een tekort aan bos, waarom zou je dan gaan kappen?

8. Er moeten meer stuifkuilen komen en oude stuifkuilen moeten we los maken

Dat is goed voor sommige insecten en daar komen mogelijk tapuiten op af waardoor de biodiversiteit groter kan worden.

Dat vinden we wensdenken.

Er zijn al veel stuifkuilen en paraboolduinen in de Schoorlse Duinen. Naast natte valleien, duingrasland, heidevelden, loof- en naaldbossen. Daardoor zijn er veel zeldzame planten en dieren. De bestaande biodiversiteit is juist erg groot. In los zand leeft bijna niets. Hoe kan het stuivende zand worden gestopt?

9. Grijs duinen moeten “overpoederen” met stuifzand

Als er circa 2 cm zand per jaar overheen komt, krijgen nieuwe plantjes een kans en dat trekt insecten aan die op hun beurt vogels aantrekken.

Alweer wensdenken.

De tapuit is uit de duinen vertrokken door de hoge recreatiedruk.

Door overpoederen neemt het gemiddelde stikstofgehalte af.

Is dat zo? Welnee.

Gemiddeld neemt het stikstofgehalte weliswaar af als een gebied wordt ondergestoven met

zand, maar het totaal aan stikstof blijft hetzelfde.

Het stuifzand is een experiment, niemand weet hoe het in de werkelijkheid gaat uitpakken. Grijs duinen zijn erg kwetsbaar, kunnen niet goed tegen belopen. Er zijn veel zeldzame planten en dieren die dit niet zullen overleven.

10. Vroeger hielden konijnen het zand los, nu moeten wij dat doen

Dat doen we door afplaggen, afgraven, begroeiing verwijderen, loswoelen. En ook door toe te laten dat de duinen worden belopen. Ook belopen van de zeereep wordt nu (oogluikend) toegestaan.

Wat wij daar van vinden?

Er is al meer dan genoeg los zand. Konijnen woelden vroeger de duinen ook niet om, zijn geen oorspronkelijke duinbewoners. Konijnen zijn er door mensen heen gebracht voor de jacht. Afgraven met zware machines verstoort de grondstructuur / textuur en door de werkzaamheden worden veel dieren gedood of verstoord.

Grillige dennen, het hele jaar luwte.

Stuifduinen bij Groet omstreeks 1930. Willen we dit weer terug in 2030?

Bomen kappen voor meer stikstof-emissie?

De natuurgebieden in Nederland hebben te leiden onder een veel te hoge stikstofbelasting. Die is een gevolg van de uitstoot door veeteelt, verkeer en industrie. De overheid vindt dat de stikstofbelasting moet worden aangepakt. Dat hoort natuurlijk bij de bron, door de uitstoot te verminderen. Maar in de praktijk blijkt dat lastig, omdat veel belangen spelen. De geplande afname van de uitstoot door het verkeer is grotendeels teniet gedaan door de sjoemeldiesels, door het verhogen van de snelheidslimiet en door de toename van het verkeer door de aantrekkende economie. De geplande vermindering door de veeteelt is helaas omgezet in een toename. Dat komt door uitbreiding van de veestapel (door het vrijvallen van de melkquota en de toename van megastallen voor varkens en kippen). Ook de uitstoot aan stikstofverbindingen door de industrie neemt niet af volgens de plannen. Die nu al veel te hoge stikstofbelasting die niet wil afnemen staat uitbreiding van veeteelt en industrie dus flink in de weg. Om economische groei toch mogelijk te maken is het Programma Aanpak Stikstof (PAS) ontwikkeld door het Ministerie van Economische Zaken. Het PAS biedt in plaats van vermindering bij de bron nog een andere mogelijkheid: de natuur zodanig omvormen, dat deze bestand is tegen de hoge stikstofdepositie. De omvormingsplannen voor de Schoorlse Duinen vinden voor een belangrijk deel hun oorsprong in het PAS.

Natuurwaarden en de effecten van stikstofdepositie in het Schoorlse bos- en heidegebied

De afgelopen decennia is de biochemische kringloop van stikstof in Europese natuurgebieden ernstig verstoord door de overmatige aanvoer van stikstof vanuit de atmosfeer en via grond- en oppervlaktewater. De belangrijkste bronnen zijn de intensieve veehouderij, bemesting van landbouwgrond, verkeer en industrie. Teveel aan stikstofdepositie leidde tot een afname van de biodiversiteit in de natuur en een toename eenvormige vegetaties van snelgroeiende soorten, zoals bepaalde grassen, brandnetel en braam.

Natuurgebieden in de nabijheid van industrie en intensief gebruikte landbouwgebieden hadden hier het meest onder te leiden. In Nederland was dit op veel plaatsen zichtbaar in bijvoorbeeld volledig door pijpenstrootje vergraste heidevelden.

De Schoorlse bossen en heidevelden zijn gunstig gesitueerd door het ontbreken van vervuilende bronnen zoals intensieve veehouderij en grootschalige industrie in de directe omgeving. Voor Nederlandse begrippen is de luchtkwaliteit hier schoon te noemen en dit komt tot uitdrukking in de uitzonderlijk en ongeëvenaarde zeer soortenrijke paddenstoelen, mossen en korstmossen.

Korstmossen ontvangen hun voeding rechtstreeks van natte en droge atmosferische depositie en dat maakt ze bijzonder gevoelig voor luchtverontreiniging. De soorten die aanwezig zijn in het Baaknolbos zijn bio-indicatoren voor schone lucht en stikstofarme omstandigheden.

De naaldbossen dragen direct bij aan de schone luchtkwaliteit omdat zij door hun fijne naaldstructuur veel atmosferische depositie uit de lucht filteren. Door hun structuur en omdat naaldbossen het hele jaar door hun naalden behouden is het filterend vermogen van naaldbossen beduidend hoger dan dat van loofbossen. Dit afgevangen stikstof wordt via de bomen afgevoerd naar het grondwater. De bomen zijn dan ook op geen enkele manier veroorzaker van een stikstofprobleem maar verhogen de luchtkwaliteit door het afvangen uit de lucht van door mensen veroorzaakte stikstofverbindingen. De stikstofneerslag kan alleen verminderd worden door maatregelen aan de bron, dus bij de veroorzaker van de uitstoot.

Gelukkig zorgt het afvangen van stikstof door de naaldbomen in het Schoorlse bosgebied er voor dat er geen verruigde en verstoorde vegetaties zijn gekomen in de ondergroei. Er is hier geen sprake van stikstofverzadiging in de bodem en het aanwezige korstmossen-dennenbos (*cladonio-pinetum sylvestris*) bij bijvoorbeeld de Baaknol is een voor Nederland zeldzame associatie uit de klasse van de naaldbossen, een bosplantengemeenschap die voorkomt op droge, voedselarme en zure zandbodems en die gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van rendiermossen.

Stikstofdepositie heeft in Nederlandse bossen geleid tot een grote achteruitgang in het aantal paddenstoelen. Het aantal vliegenzwammen in de Nederlandse bossen is in de periode 1999-2014 met 63 procent afgenomen blijkt uit het paddenstoelenmeetnet van het CBS en de Nederlandse Mycologische Vereniging. Deze afname was bij het eekhoortjesbrood 39 procent. Deze cijfers ondersteunen de unieke plaats die het Schoorlse bosgebied inneemt. De grote soortenrijkdom aan paddenstoelen is een bio-indicator en wijst op een gezonde bosbodem.

Mycorrhizapaddenstoelen spelen in bossen een belangrijke rol bij onder andere de nutriëntenkringloop, de vastlegging van koolstof en de natuurlijke regeneratie van bomen.

Een opvallende soort in het Baaknolgebied is de gele ridderzwam. Dit is een soort van droge, zure tot neutrale en zeer voedselarme zandgronden. Dennenbossen met zoveel gele ridderzwammen zijn in Nederland vrijwel nergens te vinden.

Wetenschappers van de Universiteit van Wageningen onder leiding van hoogleraar Wim Ozinga pleiten er al enige jaren voor om natuurbeheer in Natura 2000-gebieden beter af te stemmen op behoud en herstel van paddenstoelen. Paddenstoelen zijn maar een deel van het jaar zichtbaar en spelen nog een te kleine rol bij de keuzes die terreinbeheerders maken bij het natuurbeheer.

“Een grotere rol voor paddenstoelen bij het natuurbeheer is om een aantal redenen gewenst” zegt Alterra-onderzoeker Wim Ozinga (in een O+BN-rapport) ^v. *“Zo spelen ze een sleutelrol in het functioneren van veel*

ecosystemen. Daarnaast vertegenwoordigen ze een groot deel van de biodiversiteit met alleen al in Nederland ruim 5000 soorten. In diverse Natura 2000-habitattypen is de diversiteit aan paddenstoelen vele malen hoger dan de diversiteit aan vaatplanten. De mycologische diversiteit in veel landschappen in Nederland is in de twintigste eeuw

echter sterk achteruitgegaan, vooral door vermessing, verzuring en verdroging. Er is nauwelijks sprake van beheer gericht op behoud en herstel. Doordat paddenstoelen andere eisen stellen aan hun standplaats dan planten profiteren ze niet automatisch van beheer gericht op planten.”

----- **Effecten van kappen en afgraven in naaldbossen en heidevelde** -----

Elders in Europa is geëxperimenteerd met het kappen van stikstofverzadigde naaldbossen en het afplaggen van de humuslaag. Dit is een zeer kostbare ingreep, die in de kalkarme Schoorlse bossen onherroepelijk zal leiden tot verlies van bijzondere habitattypen. Deskundigen waarschuwen dat het kappen van naaldbossen en wegnemen van de strooisellaag op armere bodems een ongunstig effect zal hebben op de natuur omdat essentiële, bufferende nutriënten uit het systeem verdwijnen. Op open plekken kan na de kap dominantie van grijs kronkelsteeltje optreden. Op termijn zal het kaal gemaakte gebied meestal vergrassen.

Als op een locatie gekozen wordt voor verwijdering van naaldboomsoorten en behoud van loofboomsoorten zal onder invloed van toegenomen lichtinval sterke opslag van de Amerikaanse Vogelkers kunnen ontstaan. Deze soort is zo'n 100 jaar geleden ingevoerd als bodemverbeteraar en is door bes-etende vogels alom verspreid in het bos- en duingebied. Bij toegenomen lichtinval zal juist deze soort sterk gaan woekeren. Het vraagt om flinke ingrepen om opslag van deze soort te beheersen.

----- **Herstel van grijze duinen** -----

Smits en Kooijman^{iv} noemen in hun publicatie over grijze duinen dat het ontwikkelen van nieuwe kalkarme duingraslanden vanuit naaldbos ingrijpend en kostbaar is. Volgens hen zal, bij de huidige stikstofdepositie, de duurzaamheid van ingrijpende herstelmaatregelen in ijzerarme kalkarme duingraslanden laag zijn.

Er is nog te weinig kennis aanwezig over het effect van zulke ingrijpende maatregelen op bodemprocessen, op het behoud van zaadbanken en op hervestiging van gewenste soorten.

Beter is het volgens hen om de inspanning te richten op de stikstofbronnen en op verlaging van de depositie. Zij noemen de brongerichte aanpak als hoofdvoorwaarde voor duurzaam herstel. Ook omdat de kritische depositiewaarden van de habitattypen van grijze duinen lager liggen dan men in het verleden aannam.

Open duin is zeer gevoelig voor hoge deposities van NO_x en andere zuurverbindingen, het leidt tot vergrassing en de successie in de vegetatie wordt door de overmatige bemesting versneld.

Van massale vergrassing en verruiging van de heidevegetaties, zoals die elders in ons land te zien is, was de afgelopen jaren in het Schoorlse duingebied nog geen sprake. Om de heide open te houden moet wel periodiek opslag verwijderd worden. In sommige jaren ontstaat schade aan de jonge uitlopers van de struikheide door het heidehaantje. De massale aanwezigheid van dit kevertje kan naast schade aan de heideplanten lokaal ook de oorzaak zijn van vergrassing van de heide. Gelukkig is dit soort schade tijdelijk en zal de heide zich in de regel binnen twee jaar herstellen.

Die vitaliteit en het grote herstellend vermogen van de Schoorlse heide werd sterk zichtbaar na de branden. De aanwezige milieucondities boden gunstige voorwaarden voor herstel. Er was nog voldoende zaadvoorraad aanwezig en de voedingsbodem bevatten essentiële nutriënten die konden bijdragen aan herstel van schrale heide. De heide herstelde zich dan ook voorspoedig.

Afgraven van de van oudsher aanwezige heidegronden, zoals dat door SBB na de branden is uitgevoerd, is zeer nadelig voor het natuurherstel in het gebied. Door het verwijderen van bodemorganisch materiaal tot aan de kale zandgrond zijn niet alleen de zaadvoorraden verwijderd, maar is ook de voorraadkast aan essentiële mineralen verdwenen. Juist voor arme zandgronden wordt het verwijderen van het bodemorganisch materiaal sterk afgeraden omdat dit zeer nadelig is voor de buffercapaciteit van de bodem. Een kale bodem is extra gevoelig voor depositie uit de atmosfeer.

Het lijkt erop dat er geen goede soortkartering is gebruikt bij het afgraven van de herstellende heide en bij de andere uitgevoerde werkzaamheden. Zo zijn bijzonder waardevolle groeiplekken van onder meer rondbladig wintergroen verdwenen.

Het natuurontwikkelingsproject bij de Kerf leek hoopvol te starten, maar door het uitblijven van overstromingen hebben zilte soorten alweer plaatsgemaakt voor een zoutmijdende vegetatie. In de zuidelijke vallei vestigt zich op de kale bodem duingrasland met buntgras, dopheide en struikheide.

Begrazing

Begrazing door vee in kalkarme duingebieden laat zeer wisselende resultaten zien. Begrazing grijpt in op veel processen en tot op heden is de mate van effect van begrazing op grijze duinvorming niet goed bekend. Begrazing leidt in veel gevallen niet tot afvoer van stikstof of van andere ongewenste nutriënten uit het systeem. In de open Schoorlse Duinen leidt begrazing tot ongewenste meststoffen, verstoring van kwetsbare grond dieren, vertrapping van kwetsbare vegetaties en korstmossen en vertrapping van kwetsbare biotopen voor insecten. Begrazing door grote grazers kan niet als vervanging worden gezien voor de fijnmazige begrazing door konijnen.

Grote grazer

Het konijn werd door mensen in de duinen gebracht voor de jacht en speelde vanaf dat moment een sleutelrol in het ecosysteem van open duinen.

Het graas- en graafwerk van konijnenpopulaties leidde tot vergroten van de diversiteit van de vegetatiesamenstelling en vegetatiestructuur, creëerde kleinschalige gradiënten en groeiplaatsen voor zeldzame plantensoorten en zette nieuwe verstuingen in gang. De verlaging van de konijnenstand heeft een zeer grote invloed gehad op de mate van vergrassing en op verruiging en de uitbreiding van struweel in de open duinen. Zonder graasactiviteit van konijnen wordt de

strooisellaag snel dikker, raakt het vegetatiedek gesloten en neemt het aantal open plekken met zand af. De huidige beperkte konijnenbegrazing leidt, in combinatie met de voortdurende stikstofdepositie, in het open duin tot versnelde vergrassing.

Kalkarme en ijzerarme zandgronden zijn het meest gevoelig voor vergrassing. Het gewenste fijnmazige mozaïek in de vegetatiestructuur maakt dan snel plaats voor een eenvormige en soortenarme vegetatie. In kalkarme grijze duinen is vanuit buntgrasvegetaties snel heidevorming mogelijk.

De potentie voor uitbreiding van grijze duinen op de kalkarme zandgronden van Schoorl lijkt gering. Van nature groeit stuivend zand geleidelijk dicht waarbij witte duinen veranderen in grijze duinen of, in het kalkarme duindistrict, in duinheide. De potentie voor de uitbreiding van grijze duinen is groter in de kalkrijke duindistricten, maar een aantal factoren bepreken de gewenste ontwikkeling naar soortenrijke biotopen. Zo is konijnenbegrazing noodzakelijk voor de instandhouding van de kenmerkende vegetaties.

Hetzelfde geldt voor hydrologische maatregelen ten behoeve van vernatting. Ook hier lijkt de potentie met name aanwezig in kalkrijke duinen. Maar zowel bij uitbreiding van grijze duinen als bij vernattingsmaatregelen is de stikstofdepositie een sterk beperkende factor.

Na het instorten van de konijnenpopulaties als gevolg van myxomatose en VHS is in de meeste open duingebieden de graslandvegetatie zodanig hoog en dicht geworden dat die nu ongeschikt is voor konijnenbegrazing. Begrazing met vee zou deze vegetatie weer geschikt kunnen maken voor konijnen, maar de waarnemingen over het effect zijn niet eenduidig. Begrazing lijkt gunstig uit te pakken voor konijnen in kalkrijke duinregio's, maar in kalkarme duinregio's juist niet.

Verdroging

De zoetwaterlenzen in de duinsystemen zijn overal in Nederland gekrompen. De typische bolle lensvorm ontstaat als er een dynamisch evenwicht is tussen aanvoer via neerslag en afvoer via zijdelingse grondwaterstromen naar zee en naar het binnenland. Vanaf het verre verleden is de waterhuishouding in de duinen altijd veranderd door kustafslag en drooglegging van veengebieden en van meren zoals het Egmondermeer. De oorspronkelijke waterhuishouding is de afgelopen decennia verder aangetast door lokale ingrepen voor versnelde afvoer van duinwater ten behoeve van agrarisch gebruik, bebouwing en recreatie. Als duinen begroeid raken zakt regenwater minder en ook minder snel naar het grondwater. Naarmate de humuslaag dikker wordt, wordt het regenwater beter vastgehouden en hiervan profiteren bomen en planten in het duingebied. Verdroging in de duinen is dan ook een betrekkelijk begrip. In de bos- en heidegebieden is geen sprake van verdroging, integendeel, het regenwater wordt steeds beter vastgehouden. Door de steeds dikker

wordende humuslaag en oppervlakkige vernatting zie je steeds meer loofboomsoorten opschieten in de naaldbossen. Dit is gunstig voor insecten, zoogdieren en vogels in het gebied. Het tapijt van mossen werkt in natte periodes als een spons en hiervan profiteren op hun beurt de talrijke paddenstoelen in het gebied. Een deel van het regenwater verdampt vanaf de bodem en vanuit de vegetatie. Een deel daarvan valt weer neer als neerslag.

De toegenomen biomassa zorgt dus lokaal voor verandering in de grondwaterstromen, maar de gevolgen voor de grondwaterstand zijn relatief en beperkt van omvang.

Een groot deel van de verlaging van de grondwaterstand die de afgelopen 100 jaar heeft plaatsgevonden moet toegeschreven worden aan grootschalige ontwatering ten behoeve van aangrenzende landbouwgronden en bebouwingskernen.

Momenteel bereikt de zoetwaterbel in het midden van het brede duinmassief van Schoorl, bij het Vogelmeer, een hoogte van zo'n 9 m boven NAP. Naar de randen neemt de hoogte af. Bij het Hargergat komt het water op ongeveer twee en een halve meter boven NAP uit de grond opborrelen en vormt zo de beroemde duinbeek. Elders langs de duinrand zijn nog diverse duinrellen bewaard gebleven die het hele jaar door, ook in de droge zomermaanden, schoon en voedselarm stromend water afvoeren uit de duinen.

Onderzoek elders in het land onder meer aan de Overasseltse vennen, heeft aangetoond dat grootschalige kap van naaldbossen daar nauwelijks bijdroeg aan verhoging van de waterstand in vennen.

Alleen zeer lokale kap in de directe nabijheid van de vennen liet enig effect zien. Men moet dus zeer terughoudend zijn met de kap van bossen ten behoeve van vernatting in duinvalleien omdat de grondwaterstand in duinvalleien vooral reageert op lokale patronen. De kap van naaldbossen lijkt de wateraanvulling niet te verbeteren.

Door de klimaatsveranderingen wordt het weer steeds extremer. Lange perioden van droogte afgewisseld met zeer hevige regenval. Juist in zo'n situatie spelen vegetatie en humuslaag door het bufferen van water een regulerende rol voor de hoogte van het grondwater en voor de snelheid waarmee water wordt afgevoerd uit de duinen.

----- Recreatiedruk -----

De huidige recreatieve functie van het Schoorlse bos- en duingebied is zeer groot. Door de grote afwisseling aan bos- en heide trekt het gebied zeer hoge aantallen bezoekers.

Volgens een in 2016 in opdracht van de Provincie door NTBC-NIPO uitgevoerd onderzoek naar Nederlandse bezoekers (buitenlanders en niet Nederlands sprekenden zijn niet meegeteld) zijn er jaarlijks 2 tot 3 miljoen bezoeken door 863.000 Nederlanders, voornamelijk uit Noord Holland.

Andere onderzoeken stellen dat het jaarlijkse aantal unieke bezoekers een miljoen overschrijdt. Het is het enige bos in de wijde omgeving en één van de populairste wandel- en fietsgebieden van Nederland met een fijnmazig netwerk van wandel-, fiets- en ruiterspaden.

De toenemende recreatiedruk is een factor van groot belang geworden in de duinen. Het open duin is gevoelig voor betreding en verstoring van de rust. Het meest betredingsgevoelig zijn de korstmossrijke begroeiingen van de droge grijze duinen. Vooral struikvormige korstmossen breken en vallen in kleine stukjes uiteen wanneer er op gelopen wordt. Verder wordt het proces van vorming van nieuwe embryonale duinen gemakkelijk verstoord door betreding. Daarnaast zijn veel vogels en zoogdieren gevoelig voor verstoring van de rust. Zo is uit Nederlands duinonderzoek gebleken dat de Wulp al bij een bezoekersintensiteit van 200 personen per ha per

jaar drastisch achteruitgaat. In veel duingebieden komen momenteel gemiddelde intensiteiten van 1000 personen/ha per jaar voor.

De recreatiedruk in de Schoorlse duinen is in de afgelopen jaren verhoogd. Naast wandelaars, hondenuitlaters, fietsers en ruiters is het recreatief gebruik uitgebreid met onder meer mountainbikers, segways en de Zonnetrein van SBB die gebruik maakt van het fietspadennet. Als bepaalde gebieden door zoning gevrijwaard moeten gaan worden van recreatief gebruik ten behoeve van de ontwikkeling van de zogeheten witte en grijze duinen, dan zal de recreatiedruk in de binnenduinrand nog verder toenemen. Dit zal ten koste gaan van de natuur. Elders in het land blijkt het aantal broedgebieden en het nestsucces van de nachtzwaluw en de boomleeuwrik teruggelopen door stijging van het aantal recreanten, zo blijkt uit onderzoek van (roof)voegelexpert Rob Bijlsma (won in 2013 de prestigieuze Edgar Doncker prijs voor natuurbehoud). In het Schoorlse duingebied lijkt de toegenomen recreatiedruk funest voor grondbroeders als de Wulp en de Tapuit.

Ook langs de zeereep en bij de Kerf is de recreatiedruk beduidend toegenomen. Regelmatig worden in de duinrand motorcrossers, terreinwagens en tenten gesignaleerd. Voorheen was dit één van de rustigste delen van de Schoorlse duinen

----- Bio-diversiteit -----

Verandering in de vegetatiestructuur leidt tot afname van variatie in microklimaat. Door grootschalige bomenkap neemt in deze gebieden het aanbod af aan structuurrijke overgangen van bos naar heide en open zand. Door kappen en afgraven zal de biodiversiteit eerder afnemen.

*Is dit nou
beschermen van
zeldzame dieren?*

Politiek en burgers, een lastige combinatie?

De politiek zegt dat ze graag dichterbij de burgers wil staan.

Provinciale Staten zeggen dat ze burgers willen betrekken bij het beleid.

Als burgers voelen wij ons steeds meer in een hoek gedrukt, de hoek waarin formele regels belangrijker zijn dan mensen. Waarbij het accent in de besluitvorming ligt op de procedures en niet op inhoudelijke kennis.

Wat gaat er fout?

Onze visie op de Schoorlse Duinen

In het duingebied is sprake van een grote en bijzondere variëteit aan flora en fauna. Met veel zeldzame en beschermde soorten. Zie de eerder aangehaalde boeken van de boswachters zelf. Er zijn grote delen stuivend duin, er zijn natte gedeelten, witte en grijze duinen, paraboolduinen en eikenbosjes. Er zijn ook dennenbossen met daaronder prachtige paddenstoelen en orchissen. Er zijn speelkuilen, klimduinen en uitkijkpunten. In de begroeide delen van het duingebied komen veel bedreigde diersoorten voor.

Het gebied is toegankelijk gemaakt met veel wandel- fiets- en ruiterspaden. Er is zelfs een MTB-route door het natuurgebied aangelegd. Door Staatsbosbeheer wordt een personentreintje geëxploiteerd en worden Segways verhuurd om de toegankelijkheid zo groot mogelijk te maken. Wij willen de paden toegankelijk houden. Stuivend zand kan toegang onmogelijk maken, daar hebben we in 2016 al flink wat van mogen ervaren. Toen daar een vraag over werd gesteld door de Gemeenteraad, gaf een boswachter als antwoord "Dat kan inderdaad een probleem worden, maar we willen de wind gaan sturen door de aanplant van helm". Daar geloven wij

niet in. Wind en zand hou je tegen met bomen en struiken.

Wij willen de heidevelden behouden. Wij willen het Baaknobos behouden. Wij willen de grootste populatie in Nederland van de dennenorchtis behouden. Wij willen dat nachtzwaluwen, kruisbekken, rugstreepvossen, zandhagedissen en de vele andere dieren hun plaats behouden.

Wij willen dat de omwonenden worden beschermd tegen stuivend zand en tegen zandstof.

Natuurlijk begrijpen wij dat de natuur niet stilstaat in het gebied, waardoor vorm en begroeiing geleidelijk veranderen.

Natuurlijk zijn wij niet tegen onderhoud van dit mooie natuurgebied. Natuurlijk begrijpen wij dat het nodig is om regelmatig vliegdennen en zaailingen van berk en vogelkers te verwijderen. Dat gebeurt al vele jaren en daar helpen ook veel omwonenden als vrijwilliger aan mee. Wij willen wel het karakter van het dennenbos wordt behouden. Wij begrijpen dat het goed kan zijn om af en toe stukken van een heideveld af te plaggen om het te verjongen, of om bossen wat uit te dunnen om licht binnen

te laten. Maar volgens ons hoort bij die kap dan wel een herplant plicht. Zoals dat herplanten vele jaren is gebeurd met de inzet van vrijwilligers (en schoolklassen) uit de omgeving. Wij willen wel dat er rekening wordt gehouden met het feit dat oude bomen meer waarde hebben dan jonge voor de opslag van CO₂ en stikstof.

Wij zijn niet tegen experimenten om de natuur een handje te helpen, bijvoorbeeld door het uitdiepen van een vallei tot op het grondwater. Een experiment moet dan wel voldoen aan voorwaarden van omvang, omkeerbaarheid en risicobeperking. De resultaten moeten worden getoetst aan tevoren vastgestelde criteria en de omgeving moet bij de plannen en bij de evaluatie worden betrokken.

Dat de omgeving het niet eens is met de verstrengelde plannen, is wel gebleken uit de 14.000 handtekeningen die wij in korte tijd hebben verzameld. Als de plannen toch zouden worden goedgekeurd en uitgevoerd, wordt het Schoorlse Duingebied proefkonijn voor een grootschalig, onomkeerbaar en zichzelf versterkend experiment, zonder dat omwonenden daar enige invloed op hebben gehad.

Wij zien in dat de huidige stikstof-depositiewaarden een hindernis vormen voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden. Wij benadrukken dat alleen brongerichte maatregelen effectief zijn.

Wat wij willen, is een afgewogen plan, dat op een verantwoorde wijze rekening houdt met de belangen van en de risico's voor de omwonenden, de plaatselijke ondernemers en de vele toeristen die op het gebied af komen. Als Stichting willen wij daar graag een bijdrage aan leveren.

Bronnen

ⁱ rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid

ⁱⁱ pas.natura2000.nl/files/086_schoorlse-duinen_gebiedsanalyse_01-06-15_ez-1.pdf

ⁱⁱⁱ o.a. natuurkennis.nl dat is een website van O+BN

^{iv} Smit, N.A.C. & A.M. Kooijman. Herstelstrategie H2130B: Grijze duinen (kalkarm)

^v Ozinga, W.A., E. Arnolds, P.J. Keizer & T.W. Kuyper (2013). Paddenstoelen in het natuurbeheer. O+BN rapport 181-DZ.

Overige geraadpleegde literatuur:

Artikel: A. de Schrijver e.a.. Focus op biogeochemie – deel 4 Stikstof en biodiversiteit: een onverzoenbaar duo. Natuurfocus sep. 2013, jaargang 12, nr.3.

Ed O. Colijn, EIS Kenniscentrum Insecten

Directie Agrokennis, Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

http://www.landelijksteunpuntverdaging.nl/files/nov_9_2.pdf

Ministerie van Economische Zaken. Beschermde natuur in Nederland. Soorten en gebieden, in wetgeving en beleid. Natura 2000.

Wie zijn wij?

Wij zijn de Stichting ter behoud van het Schoorlse en Noord-Kennemerduingebied, kortweg De Duinstichting. De stichting is begin dit jaar ontstaan vanuit de Actiegroep "Schoorlse Bos moet blijven", nadat meer dan 14.000 mensen onze petitie hadden ondertekend. Een stichting met een Bestuur, een Raad van Toezicht, een Raad van Advies met deskundigen en een Activiteitengroep met een groot aantal actieve leden. Samen staan we voor onze plannen en de uitvoering daarvan. Als burgers proberen wij de overheid voor een grote fout te behoeden. Wij verzetten daar veel werk voor. Wij organiseren lezingen, wandelingen, fototentoonstellingen, rondleidingen. Alles om mensen attent te maken op het mooie van de Schoorlse Duinen en op de gevolgen van de huidige plannen. Ook zijn wij in gesprek of in correspondentie met verschillende overheidsinstanties. Waaronder de provincie.

Wij zijn bezorgd en verontwaardigd over de grootschalige plannen voor verandering van het karakter van het natuurgebied 'De Schoorlse Duinen' en van het aangrenzende natuurgebied 'Het Noord Hollands Duinreservaat'.

Wij zien de veranderingsplannen als een grootschalig, onomkeerbaar en zichzelf versterkend experiment. Een grootschalig experiment zonder duidelijk geformuleerde meetbare doelstelling, zonder goede voortgangsbewaking en zonder evaluatie criteria. Een experiment waarbij het zand wordt losgemaakt, gaat stuiven, zodat een kettingreactie wordt ontketend.

Wij betreuren het dat het besluit tot dit experiment is genomen, zonder daar de omwonenden en andere belanghebbenden bij te betrekken. Terwijl dat toch duidelijk moet volgens de Kernboodschap van Natura 2000.

Kom er bij en doe mee

Onze activiteitengroep verwelkomt graag nieuwe leden. Maar er zijn ook andere manieren om ons werk te steunen.

Kijk op onze website Schoorlsebosmoetblijven.nl en stuur uw ideeën over de Noord Kennemerduinen naar ons toe:

Hoe zou het gebied er volgens u uit moeten zien over 10 tot 15 jaar?

Is natuur ondergeschikt aan economie? Moet worden gekapt en gegraven om ruimte te scheppen voor grotere stikstof uitstoot van bedrijven en verkeer?

Moet bos worden gekapt om meer grijs duin te maken?

Horen dennen wel of niet in de duinen?

Steun ons financieel

Onze activiteiten kosten geld.

U helpt ons door een gift te storten op rekening NL 79 TRIO 0338 5294 89

Omdat wij inmiddels de ANBI-status hebben verworven, zijn uw giften fiscaal aftrekbaar.

